

ACȚIUNI ALE ORGANIZAȚIILOR P.C.R. PENTRU UNIREA MASELOR BĂNĂȚENE ÎN FRONTUL NAȚIONAL DEMOCRAT, PENTRU INSTAURAREA GUVERNULUI DEMOCRATIC REVOLUȚIONAR CONDUS DE DR. PETRU GROZA

NICOLAE RIGO

Victoria revoluției de eliberare națională și socială din august 1944, inaugurînd, așa cum arăta secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, epoca unor profunde transformări revoluționare, democratice, a deschis „*poporului român perspectiva făuririi unei vieți noi, demne și independente*”¹. În condițiile adîncirii continue a procesului revoluționar, forțele reacționare și-au intensificat acțiunile pentru împiedicarea consolidării cuceririlor democratice și înaintării României pe o nouă cale de dezvoltare. Partidul comunist a inițiat și realizat, de aceea, împreună cu celelalte forțe politice înaintate, „Frontul național democrat”. În acest organism de unitate nouă au intrat toate forțele politice interesate în democratizarea reală a țării și în înfăptuirea reformelor economice și sociale cerute de mersul înainte al societății românești. Deși au fost adresate propuneri concrete „partidelor istorice”, cărora li se cerea a se încadra în această nouă coaliție, liderii acestora au refuzat categoric deoarece, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, aceste cercuri au considerat victoria din august 1944 ca un act final, sperînd ca, treptat, „lucrurile să reîntre pe făgașul anterior și totul să rămînă așa cum fusese în trecut”².

Avînd în vedere complexitatea vieții social-economice și politice a țării, dinamismul procesului revoluționar, forța creatoare, descătușată a maselor populare, maturitatea, combativitatea și hotărîrea fermă a celor două partide muncitorești de a acționa strîns unite, Proiectul de platformă al F.N.D., elaborat de către P.C.R., „a fost adoptat ca document al F.U.M.”³. După data de 12 octombrie 1944 s-a desfășurat o vastă activitate pentru popularizarea și organizarea Frontului Național Democrat. În lumina indicațiilor primite de la C.C. al P.C.R. și a recomandărilor C.C. al F.U.M., Comitetul regional P.C.R. Banat, împreună cu conducătorii organizațiilor locale ale Partidului Social-Democrat, au dezbătut în cadrul ședinței de Front Unic Muncitoresc conținutul acestui proiect, „*punîndu-se de acord asupra acțiunilor ce trebuiau întreprinse pentru a-i da viață*”⁴. De asemenea, au fost purtate discuții principiale și cu reprezentanții celorlalte organizații sau formații politice care-și desfășurau activitatea în Banat. Ca rezultat al acestor dezbateri, la 17 octombrie 1944 s-a hotărît formarea unui Consiliu bănățean al F.N.D., compus din 10 membri, care reprezentau P.C.R. și P.S.D., Sindicatele Unite, Frontul Plugarilor, Madosz etc.⁵. În strînsă cooperare s-a trecut, apoi, la constituirea

consiliilor F.N.D. pînă la nivel de comune⁶. În vederea sprijinirii concrete a consiliilor comunale ale F.N.D., s-a trecut și la constituirea consiliilor F.N.D. la centrele de plasă, cum s-a procedat, de exemplu, pentru plasa Sinicolaul Mare⁷.

În localitățile bănățene, în fabrici, uzine și în instituții au fost organizate numeroase mitinguri, adunări și manifestații, în cadrul cărora vorbitorii explicau maselor „însemnătatea constituirii Frontului Național Democrat la 12 octombrie 1944”⁸. În aceste adunări se sublinia că „*acum este necesară închegarea unei solidarități naționale pentru ieșirea din greul impas, că numai așa vom putea duce lupta grea și complexă pentru înfrățuirea năzuințelor vitale ale maselor*”⁹. În acest spirit, în județul Timiș-Torontal s-au intensificat acțiunile întreprinse de organizațiile locale ale Partidului Comunist, Social-Democrat, Uniunea patriotică și Madosz, care „*manifestează cu orice prilej, cerînd guvern democratic*”¹⁰. Din inițiativa Comitetului regional Banat s-au desfășurat mari manifestații populare în Timișoara, Lugoj, Jimbolia și în alte localități, sub lozincile F.N.D. Astfel, la Timișoara, în ultimele duminici din octombrie 1944, „*au avut loc adunări la care au participat de fiecare dată aproximativ 10 000 de oameni*”¹¹. Cu ocazia adunărilor care au avut loc în Piața Unirii din Timișoara, „*oamenii au venit cu drapeluri și placarde, ca să-și arate voința de a avea un guvern al poporului, pentru popor*”¹². De asemenea, din inițiativa Comitetului județean Caraș, în data de 22 octombrie 1944, la adunarea care a avut loc în Casa muncitorească, „*cetățenii din Reșița și împrejurimi au cerut un guvern al Frontului Național Democrat*”¹³. Au mai fost organizate asemenea întruniri în fabrici și uzine, în comune și sate. Astfel, la adunarea ținută în data de 14 octombrie 1944, muncitorii fabricii de încălțăminte „Filt”, luînd în discuție platforma Frontului Unic Muncitoresc pentru formarea guvernului F.N.D., după „*discuții lămuritoare, au aderat la ea cu toții*”¹⁴. Și muncitorii de la fabrica „Kandia”, din Timișoara, au ținut o asemenea adunare, cu ocazia căreia au aderat la acest document, iar „la manifestațiile de stradă care au fost organizate în orașul Timișoara ei au mers cu lozinci pentru un guvern al Frontului Național Democrat”¹⁵.

Avînd în vedere importanța deosebită a unirii forțelor democratice împotriva reacțiunii, pentru adîncirea procesului democratizării țării și pentru intensificarea efortului de război, comitetele județene Timiș-Torontal ale celor două partide muncitorești, prin Consiliul județean, s-au adresat conducerilor locale ale P.N.Ț. și P.N.L., în vederea „unei colaborări pe plan local și chiar pentru aderarea acestora la F.N.D.”¹⁶. În același mod s-a procedat și la Arad, unde s-au purtat tratative în spiritul Platformei F.N.D. cu o parte din național-tărăniști și din liberali, peste capul oficialităților centrale ale acestora¹⁷. Conținutul profund democratic al programului F.N.D., pe de o parte, politica dusă de conducerile P.N.L. și P.N.Ț., contrară intereselor reale ale maselor largi țărănești, pe de altă parte, au făcut ca numeroși conducători și membri ai organizațiilor locale ale acestor partide să adere la F.N.D., „iar unii din ei, împreună cu membrii lor, au intrat chiar în Frontul Plugarilor”¹⁸. Plugarii național-tărăniști din Breștea au aderat și ei la Platforma F.N.D.¹⁹. În același timp, organizația P.N.L. din plasa Periam „*aderă la programul de guvernare al F.N.D. și cere un guvern al F.N.D.*”²⁰.

Alături de muncitori, țărani, meșteșugari și intelectuali, preoțimea română din Banat a cerut, la rîndul ei, „unirea tuturor forțelor patriotice

intr-un larg Front Național Democrat"²¹. Comitetul județean Arad al P.C.R. aprecia că în cursul acestor lupte mulți „preoți s-au dovedit buni luptători pentru idealurile democraților”²².

Una dintre cele mai ample acțiuni, inițiate de partid, care a început în toamna anului 1944 și s-a continuat până în martie 1945, a fost aceea privitoare la „izgonirea primarilor și prefecților reacționari și instalarea în fruntea acestor instituții de stat a reprezentanților forțelor democratice”²³. Înlocuirea primarilor și prefecților din cele patru județe bănățene a stat mereu în atenția Comitetului regional de partid, care a recomandat să se facă propuneri de candidați pentru aceste funcții în așa fel încât și reprezentanții celorlalte organizații sau formațiuni politice din cadrul F.N.D., să cadă de comun acord”²⁴. Într-o atmosferă de mare tensiune revoluționară, de fermitate și încredere nestrămutată în victorie, în aplauze și ovații furtunoase, prin care se aprobau intervențiile vorbitorilor, participanții la mitingul din 29 noiembrie 1949, încolonați, având steaguri și pancarde s-au îndreptat din Piața Unirii spre Prefectură. Sub presiunea celor peste 25 000 de oameni din întreprinderile și instituțiile din oraș, cât și a locuitorilor din satele apropiate a fost instaurat ca prefect, avocatul dr. Gh. Ciorman²⁵. Tot la aceeași dată, a avut loc instalarea prefectului și, totodată, a primarului în Arad²⁶. La toate acțiunile ce au fost organizate în acest scop a contribuit în mod activ și organizația U.T.C. Regionala din Timișoara a U.T.C. a dat un sprijin important în îndepărtarea elementelor reacționare din fruntea județelor și a participat la alegerea noului prefect și a noului primar democrat²⁷.

Politica realistă, justă și clară, activitatea neobosită a comuniștilor, rezolvarea unor probleme de mare însemnătate pentru democratizarea vieții politice a țării, între care izgonirea primarilor și prefecților reacționari, ajutorul concret acordat sindicatelor și celorlalte organizații sau formații politice, lozincile mobilizatoare, lansate pe înțelesul maselor, au condus la creșterea influenței și prestigiului Partidului Comunist Român. Masele au urmat cu încredere partidul deoarece „ele au fost conștiente că Partidul Comunist Român, în vremurile cele mai grele, ne-a venit în ajutor”²⁸. Acest fenomen se explică prin aceea că masele largi populare și-au însușit „tot mai mult lozincile noastre (ale P.C.R., n.n.), regăsind în ele dorințele proprii”²⁹. În aceeași perioadă, pe baza indicațiilor primite de la organele superioare, s-a trecut și aici, în Banat, la democratizarea aparatului administrativ din întreprinderile și instituțiile de stat, cât și în cele particulare. Prin consiliile F.N.D. s-au pus în discuție propuneri concrete pentru curățirea întreprinderilor și instituțiilor de elemente reacționare fasciste și numirea unor oameni cu convingeri democratice în diferite funcții de răspundere³⁰. În acest scop, au fost „consultate organizațiile democratice, celulele sau comitetele de partid, comitetele de fabrică”³¹. În unele întreprinderi, mai ales de stat, comitetele de fabrică, biziindu-se în acțiunea lor pe muncitori, au impus instalarea drept conducători a acelor care au „cîștigat simpatie și încredere salariaților, prin atitudinea lor cunoscută în trecut”, așa cum au procedat cei de la uzinele ASTRA din Arad în noiembrie 1944³². La fel au procedat și muncitorii de la Industria lemnului din Pincota — Arad, care, în frunte cu comitetul lor, „au preluat chiar conducerea fabricii”³³. Acțiuni concrete pentru înlăturarea elementelor reacționare au desfășurat și ceferiștii din

Timișoara, care, în frunte cu comitetul de întreprindere, au asigurat prin presiunea exercitată „numirea unor oameni capabili și loiali în funcție de răspundere”³⁴.

Continuând lupta pentru adâncirea procesului de democratizare în instituțiile de stat, în întreprinderi și la sate, forțele democratice au organizat mari demonstrații în toate localitățile mai importante din Banat. Acestea s-au desfășurat pentru alungarea guvernului Rădescu și pentru instaurarea unui guvern F.N.D. Astfel, sub lozincile F.N.D., la 11 februarie 1945, în Timișoara, a fost organizată o „grandioasă demonstrație de stradă pentru un guvern F.N.D., cu participarea a peste 35 000 de cetățeni”³⁵.

De asemenea, o mare demonstrație desfășurată sub lozincă „Vrem guvern F.N.D.” a fost organizată la 24 februarie 1945 și în Jimbolia. La manifestație au „participat locuitorii acestui centru de plasă și cei din satele învecinate”³⁶.

În scopul înlăturării guvernului Rădescu și la Arad, Lugoj, Reșița au fost organizate mari asemenea demonstrații. Cerându-se cu hotărîre să plece de la guvern generalul Rădescu și să se instaureze un guvern democratic al F.N.D., masele au protestat, în același timp, cu vehemență, față de represiunea din București, ordonată de Rădescu la 24 februarie³⁷. Totodată, exprimînd voința poporului de a se înlătura guvernul Rădescu și de a se instala guvernul democrat revoluționar, din întreprinderile și instituțiile bănățene au fost trimise un număr impresionant de telegrame către Consiliul Național al F.N.D., Comitetele Centrale ale P.C.R. și P.S.D., către C.C. al F.U.M. Organul regional de presă, „Luptătorul bănățean”, a publicat aceste telegrame sub titlul semnificativ „*Luptăm și înfruntăm gloanțele reacționarilor, dar vom cere un guvern F.N.D.*”³⁸. Numeroasele manifestații de stradă, mitinguri și adunări, la care au luat parte, de fiecare dată, zeci de mii de oameni ai muncii din Banat, au fost contribuția muncitorilor, alături de cea a întregului popor, în „lupta pentru instaurarea la 6 martie a guvernului democratic revoluționar condus de dr. Petru Groza”³⁹. Cu ocazia marilor acțiuni care au fost organizate în Banat după 23 August 1944, s-a văzut forța uriașă a maselor descătuse, inițiativa, combativitatea și hotărîrea lor de a-și apăra interesele vitale. De asemenea, s-a demonstrat încă o dată și faptul că politica partidului a fost tot mai bine înțeleasă de mase. Aceste manifestații „*au dovedit un interes crescînd al maselor pentru problemele politice, voința de luptă și dîrzenie tot mai mare*”⁴⁰.

Marea victorie istorică de la 6 martie a fost rezultatul luptelor revoluționare ale maselor largi populare desfășurate sub conducerea Partidului Comunist Român și a celorlalte forțe social-politice înaintate revoluționare. Într-adevăr, „constituirea guvernului Groza nu a reprezentat o simplă schimbare de guvern ci o schimbare a însuși regimului politic din țara noastră”⁴¹.

Prin instaurarea acestui guvern democratic-revoluționar cu pronunțat caracter muncitoresc-țărănesc, s-au creat premise noi, favorabile desfășurării viguroase a luptei maselor populare pentru transformări democratice, (politice, economice și sociale) în viața poporului român, creîndu-se condiții „favorabile trecerii la făurirea orînduirii socialiste”⁴².

- ¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilaterale dezvoltate*, Ed. pol., Buc., 1979, vol. 17, pag. 283.
- ² Idem, *op. cit.*, vol. 4, pag. 625.
- ³ Idem, *op. cit.*, pag. 629.
- ⁴ Arhivele Comitetului județean Timiș al P.C.R., fondul nr. 1, Comitetul regional P.C.R. Banat, 1944, dosar nr. 1, fila 3.
- ⁵ *Luptătorul bănățean*, din 20 octombrie 1944.
- ⁶ Arhivele Comitetului județean Timiș al P.C.R., fondul nr. 2, Comitetul județean P.C.R. Timiș-Torontal, 1945, dosar 3, fila 2.
- ⁷ *Ibidem*, dosar nr. 76, fila 3.
- ⁸ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, pag. 629.
- ⁹ Arhivele Statului, Filiala Timișoara, fondul Prefecturii județului Timiș-Torontal, 1944, dosar nr. 8, fila 13.
- ¹⁰ *Ibidem*, dosar nr. 9, fila 95.
- ¹¹ Arhivele Comitetului județean Timiș al P.C.R., fondul nr. 1, Comitetul regional P.C.R. Banat, dosar nr. 1, fila 4.
- ¹² *Luptătorul bănățean*, din 24 octombrie 1944.
- ¹³ *Luptătorul bănățean*, din 27 octombrie 1944.
- ¹⁴ *Luptătorul bănățean*, din 22 octombrie 1944.
- ¹⁵ *Ibidem*, din 27 octombrie 1944.
- ¹⁶ *Luptătorul bănățean*, din 4 noiembrie 1944.
- ¹⁷ Arhivele Comitetului județean Timiș al P.C.R., fondul nr. 4, Comitetul județean P.C.R. Arad, 1944, dosar nr. 922, fila 16.
- ¹⁸ *Luptătorul bănățean*, din 6 aprilie 1945.
- ¹⁹ *Ibidem*, din 12 ianuarie 1945.
- ²⁰ *Ibidem*, din 16 februarie 1945.
- ²¹ *Patriotul*, din 30 octombrie 1944.
- ²² Arhivele Comitetului județean Timiș al P.C.R., fondul nr. 4, Comitetul județean P.C.R. Arad, 1945, dosar nr. 1021, fila 4.
- ²³ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, pag. 633—634.
- ²⁴ Arhivele Comitetului județean Timiș al P.C.R., fondul nr. 1, Comitetul regional P.C.R. Banat, 1944, dosar nr. 1, fila 8.
- ²⁵ Arhivele Statului, Filiala Timișoara, fondul Prefecturii județului Timiș-Torontal, 1944, dosar nr. 37, fila 609.
- ²⁶ Arhivele Comitetului județean Timiș al P.C.R., fondul nr. 4, Comitetul județean P.C.R. Arad, 1944, dosar nr. 951, fila 45.
- ²⁷ Nicolae Ceaușescu, Interviu acordat ziarului *Luptătorul bănățean*, din 18 decembrie 1944.
- ²⁸ Arhivele Statului, Comitetul județean Timiș al P.C.R., fondul nr. 2, Comitetul județean P.C.R. Timiș-Torontal, 1945, dosar nr. 1, fila 3.
- ²⁹ *Ibidem*, fondul nr. 1, Comitetul regional P.C.R. Banat, 1944, dosar nr. 1, fila 4.
- ³⁰ *Ibidem*, fondul nr. 8, Comitetul județean P.C.R. Severin, 1944—1945, dosar 1111, fila 6.
- ³¹ *Ibidem*, fondul nr. 2, Comitetul județean P.C.R. Timiș-Torontal, 1945, dosar nr. 1, filele 4, 5.
- ³² *Patriotul*, din 13 noiembrie 1944.
- ³³ *Luptătorul bănățean*, din 3 decembrie 1944.
- ³⁴ Arhivele Comitetului județean Timiș al P.C.R., fondul nr. 2, Comitetul județean P.C.R. Timiș-Torontal, 1945, dosar nr. 64, fila 22.
- ³⁵ *Luptătorul bănățean*, din 12 februarie 1945.
- ³⁶ Arhivele Comitetului județean Timiș al P.C.R., fondul nr. 2, Comitetul județean P.C.R. Timiș-Torontal, 1945, dosar nr. 72, fila 1.
- ³⁷ *Luptătorul bănățean*, din 26 februarie și 1 martie 1945.
- ³⁸ *Ibidem*, din 28 februarie și 1 martie 1945.
- ³⁹ Arhivele Comitetului județean Timiș al P.C.R., fondul nr. 2, Comitetul județean P.C.R. Timiș-Torontal, 1945, dosar nr. 27, fila 1.
- ⁴⁰ *Ibidem*, fondul nr. 1, Comitetul regional P.C.R. Banat, 1944, dosar nr. 1, fila 4.
- ⁴¹ Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, pag. 623.
- ⁴² *Ibidem*, pag. 625.